

Sygn. akt I CSK 748/13

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

Protokolant Beata Rogalska

w sprawie z powództwa PPHU K. i Syn spółki jawnej K.G. K. J. Zakładu
Garmażeryjnego w likwidacji w S.

przeciwko A. P. Spółce z o.o. w P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 28 stycznia 2015 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 4 lipca 2013 r.,

**oddala skarga kasacyjną i zasądza od strony pozwanej na
rzecz strony powodowej kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) zł
tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 12 września 2012 r. zasądził od pozwanej A. P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w P. na rzecz powódki PPHU K. i Syn spółki jawnej K. G. K. J. Zakładu Garmażeryjnego z siedzibą w S. kwotę 1.144.165,15 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 23 marca 2011 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną sprostował oczywistą omyłkę w sentencji wyroku Sądu Okręgowego w ten sposób, że w miejsce słownego oznaczenia zasądzonej kwoty: „milion sto czterdzieści cztery tysiące sto sześćdziesiąt pięć tysięcy 15/100” wpisał: „milion sto czterdzieści cztery tysiące sto sześćdziesiąt pięć złotych piętnaście groszy”, oddalił apelację pozwanej i orzekł o kosztach procesu za drugą instancję.

Sąd Apelacyjny, aprobuując ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę zaskarżonego wyroku i ich ocenę prawną, stwierdził, że pozwana dopuściła się czynu nieuczciwej konkurencji w postaci pobrania innych niż marża handlowa opłat za przyjęcie do sprzedaży towarów powódki w ramach współpracy handlowej na podstawie - łączących tych kontrahentów - umów z dnia 6 kwietnia 2008 r., 6 stycznia 2009 r., 16 kwietnia 2009 r. i 3 grudnia 2009 r. Wskazał, że opłaty z tytułu scentralizowanej płatności, premii pieniężnej, usług marketingowych, promocyjnych, badań laboratoryjnych oraz za audyt, z tytułu programu „S.” i innych usług zostały zastrzeżone - w wymienionych umowach - na rzecz pozwanej bez ich powiązania z ekwiwalentnymi świadczeniami na rzecz dostawcy. Kwoty pobrane przez pozwaną z powołaniem się na powyższe postanowienia umowne stanowią w istocie opłaty z tytułu dopuszczenia towarów powódki do obrotu, a więc czyn nieuczciwej konkurencji określony w art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn.: Dz. U. z 2003 r. Nr 153, oz. 1503 ze zm.; dalej: „u.z.n.k.”), co - w świetle art. 18 ust. 1 pkt 5 tej regulacji - usprawiedliwia roszczenie o zwrot bezpodstawnie uzyskanych korzyści zgłoszone w pozwie.

Sąd Apelacyjny uznał, że powódce należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w zapłacie dochodzonej kwoty nie - jak przyjął Są Okręgowy - od daty wezwania do jej zapłaty, lecz od chwili pobrania niedozwolonych opłat. Wskazał jednak, że wadliwe - w tym zakresie - rozstrzygnięcie nie narusza interesów skarżące.

W skardze kasacyjnej, opartej na podstawie określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. i skierowanej przeciwko rozstrzygnięciu oddalającemu apelację w zakresie żądania zwrotu premii pieniężnej (517.590,36 zł), pozwana zarzuciła naruszenie:

- art. 60 oraz art. 65 § 1 i 2 k.c. przez ich niezastosowanie wobec braku uwzględnienia okoliczności towarzyszących złożeniu oświadczenia woli o ustaleniu premii pieniężnej, m.in. uzgodnienia przez strony w treści umowy, że premia ta będzie rozliczana i dokumentowana w sposób przewidziany w obrocie do korygowania wysokości ceny, tj. przez wystawianie not księgowych oraz realizowania umowy zgodnie z tym postanowieniem;
- art. 536 § 1 k.c. przez jego niezastosowanie wskutek uznania, że premia pieniężna nie jest elementem mechanizmu obniżenia ceny;
- art. 15 ust. 1 pkt 4 u.z.n.k. w związku z art. 553¹ k.c. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie wobec przyjęcia, że norma prawna wysłowiona w tym przepisie znajduje zastosowanie do upustów cenowych w postaci premii pieniężnej;
- art. 18 ust. 1 pkt 5 u.z.n.k. w związku z art. 405 k.c. przez błędną wykładnię i uznanie, że uzgodnione premie pieniężne stanowiły bezpodstawnie uzyskaną korzyść majątkową, podlegającą zwrotowi na rzecz powódki oraz
- art. 481 w związku z art. 61 i art. 455 k.c. w związku z art. 6 k.c. przez zasądzenie odsetek ustawowych od żądanej pozwem kwoty od dnia 23 marca 2011 r., mimo że powódka nie przedstawiła dowodu potwierdzającego, że wezwanie do zapłaty dotarło do pozwanej przed doręczeniem pozwu, tj. 25 maja 2001 r.

Powołując się na tak ujętą podstawę kasacyjną, pozwana wniosła o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i wydanie orzeczenia co do istoty

sprawy przez oddalenie powództwa co do kwoty 517.590,36 zł z odsetkami od dnia 23 marca 2011 r., bądź przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Powódka w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o jej oddalenie i zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 4 u.z.n.k., czynem nieuczciwej konkurencji jest utrudnianie innym przedsiębiorcom dostępu do rynku przez pobieranie innych niż marża handlowa opłat za przyjęcie towaru do sprzedaży. Stosownie zaś do art. 18 ust. 4 u.z.n.k., w razie dokonania czynu nieuczciwej konkurencji, przedsiębiorca, którego interes został zagrożony lub naruszony, może żądać wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, na zasadach ogólnych.

Przedmiotem sporu między stronami na obecnym etapie postępowania pozostawała przede wszystkim kwestia charakteru postanowień - zastrzeżonych na rzecz pozwanej w umowach handlowych łączących strony - dotyczących premii pieniężnej. Podniesione przez skarżącą zarzuty ogniskowały się wokół tego, czy pobranie tej premii zostało prawidłowo zakwalifikowane jako czyn nieuczciwej konkurencji, przewidziany w art. 15 ust. 1 pkt 5 u.z.n.k.

Nie budzi wątpliwości, że strony mogą zastrzec w umowie - w ramach swobody kontraktowej (art. 353¹ k.c.) - spełnienie dodatkowych świadczeń w postaci określonych usług nieobjętych typową umową sprzedaży. W orzecznictwie zwrócono jednak uwagę, że ocena ustawowych przesłanek ograniczających tę swobodę musi uwzględniać ryzyko sprzeczności określonego stosunku prawnego z założeniami ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, tj. dążeniem do eliminowania niepożądanych zjawisk w działalności gospodarczej, a w szczególności przeciwdziałania zachowaniom monopolistycznym, także w płaszczyźnie kontraktowej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CSK 147/12, nie publ.). Sama prawna skuteczność zawartych w umowie sprzedaży porozumień marketingowo-promocyjnych nie przesądza jeszcze wystąpienia deliktu nieuczciwej konkurencji; decydujące znaczenie dla stwierdzenia jego popełnienia ma natomiast ocena, że uzyskana przez kupującego opłata stanowi w istocie pobranie

od sprzedającego - innej niż marża handlowa - opłaty za przyjęcie towaru do sprzedaży (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 lutego 2001 r., IV CKN 255/00, OSNC 2001, Nr 9, poz. 137; z dnia 12 czerwca 2008 r., III CSK 23/08, nie publ.).

Z ustaleń przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku wynika, że premia pieniężna określona została w umowach o współpracy zawartych przez strony w okresie między 6 kwietnia 2008 r. a 3 grudnia 2009 r. jako jeden z rodzajów opłat wymienionych obok innych należności uiszczanych przez dostawcę w związku z usługami pozwanej. Premia ta nie spełniała żadnej funkcji motywacyjnej. Obowiązek jej zapłaty został powiązany wyłącznie z osiągnięciem określonego poziomu obrotów handlowych, uzyskiwanego bez potrzeby szczególnej aktywności pozwanej.

Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę również na stosowany przez strony sposób uzgadniania ceny towarów dostarczanych przez powódkę, uwzględniający ich specyfikę (wyroby garmazeryjne). Cena ta była negocjowana telefonicznie w odstępach miesięcznych; uzgodnienia stron miały charakter ostateczny, uwzględniały bieżący poziom wzajemnych obrotów i nie przewidywały żadnych korekt z tego tytułu.

Przytoczone ustalenia dotyczące treści umów łączących strony w pełni usprawiedliwiają wniosek, że zastrzeżona w nich premia pieniężna stanowiła w istocie opłatę za przyjęcie towaru do sprzedaży, utrudniającą dostęp do rynku. Obowiązek zapłaty tej premii nie łączył się z jakimkolwiek świadczeniem strony pozwanej; nie był przedmiotem negocjacji między stronami, lecz został powódce narzucony jako warunek współpracy handlowej; uzależniono go jedynie od osiągnięcia określonego progu obrotu towarami między stronami. Wbrew zarzutowi skarżącej, ocena rzeczywistego charakteru premii pieniężnej przyjęta za podstawę zaskarżonego wyroku nie jest wynikiem wadliwej wykładni umów, dokonanej z naruszeniem art. 60 i art. 65 § 1 i 2 k.c.

Nie można zgodzić się z zarzutem skarżącej, wskazującym na nieuwzględnienie przez Sąd Apelacyjny okoliczności towarzyszących złożeniu oświadczenia woli o ustaleniu premii pieniężnej. Ekspozowany w skardze kasacyjnej sposób rozliczenia tej premii, odpowiadający zwyczajowo sposobowi

rozliczania upustów cenowych, nie stanowi dostatecznej podstawy do skutecznego zakwestionowania przyjętego za podstawę zaskarżonego wyroku wniosku, że świadczenie to w rzeczywistości zostało pobrane za wprowadzenie towarów powódki do sieci handlowej pozwanej. Oceny tej nie podważa skutecznie wskazywana w orzecznictwie sądów administracyjnych (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 25 czerwca 2012 r., I FPS 2/12, ONSAi WSA 2013, nr 6, poz. 85 i powołane tam judykaty) możliwość uznania premii pieniężnej z tytułu osiągnięcia określonej wielkości sprzedaży za rabat w rozumieniu art. 29 ust. 4 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. Nr 54, poz. 535 ze zm.). Jak trafnie zwrócono uwagę w uzasadnieniu powołanej uchwały, dla oceny charakteru określonego świadczenia decydująca powinna być nie nazwa, lecz rzeczywista treść tego świadczenia, dokonana na podstawie obiektywnej analizy całokształtu okoliczności faktycznych. Przytoczony pogląd, sformułowany na gruncie prawa podatkowego, nie wyłącza zatem możliwości zakwalifikowania działania pozwanej, polegającego na pobieraniu premii pieniężnej, jako czynu nieuczciwej konkurencji określonego w art. 15 ust. 1 pkt 4 u.z.n.k.

Brak podstaw do podważenia oceny charakteru pobranych przez pozwaną kwot z tytułu premii pieniężnej czyni oczywiście bezzasadnymi zarzuty naruszenia art. 536 § 1 k.c. oraz art. 15 ust. 1 pkt 4 u.z.n.k. w związku z art. 353¹ k.c. i art. 18 ust. 1 pkt 5 u.z.n.k. w związku z art. 405 k.c., skoro zarzuty te zostały oparte na nietrafnym założeniu, iż premia pieniężna stanowi upust cenowy (rabat).

Zamierzonego skutku nie mógł wreszcie wyrzeć zarzut naruszenia art. 481 k.c. w związku z art. 61 i art. 455 w związku z art. 6 k.c.

Prawidłowe przytoczenie podstawy kasacyjnej naruszenia prawa materialnego wymaga wskazania nie tylko konkretnych przepisów, które - w ocenie skarżącego - zostały naruszone, ale również postaci tego naruszenia (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.). Tymczasem skarżąca nie skonkretyzowała, czy wadliwość rozstrzygnięcia w zakresie odsetek ustawowych była wynikiem błędnej wykładni, czy niewłaściwego zastosowania wymienionych przepisów.

Sąd Najwyższy jest związany granicami podstaw kasacyjnych, przy czym nie może domniemywać intencji towarzyszącej stronie skarżącej przy formułowaniu tych podstaw. Niezależnie od tego wypada zauważyć, że podstaw skargi kasacyjnej nie mogą wypełniać zarzuty zmierzające do podważenia ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku (art. 398³ § 3 k.p.c.). Wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącej, ustalenie rzeczywistej daty wezwania jej do zwrotu bezpodstawnie uzyskanej korzyści nie miało - w ocenie Sądu Apelacyjnego - istotnego znaczenia, gdyż pozostawała ona w opóźnieniu ze spełnieniem tego świadczenia od chwili pobrania przedmiotowych opłat. Wskazana już wadliwa konstrukcja zarzutu podniesionego przez skarżącą uniemożliwiają zweryfikowanie trafności tego zapatrywania.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji, rozstrzygając o kosztach postępowania kasacyjnego stosownie do art. 98 i art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.